

בין עזה לטהרן ולדמשק

written by מאיר בן שבת | 11.04.2025

ערב פסח תשפ"ה, המאזן האסטרטגי של ישראל מול אויביה ויריביה חיובי, אך מרובה אתגרים ושברירי. זירות רבות עדיין פתוחות, פצע החטופים שותת דם, והמתרחקות הפנימית הגואה מעיבה כצל על ההישגים.

מה נשתנה בפסח הזה לעומת קודמו? שישראל דהיום מתמודדת עם אתגריה מתוך עמדה של מעצמה אזורית, ולא כאומה פצועה שכבודה היה למרמס.

הדרישות מאיראן

לקראת פתיחת השיחות בין וושינגטון לטהרן בשבת הקרובה, הנשיא דונלד טראמפ שב ואיים כי אם איראן לא תסכים לעסקה ² תידרש פעולה צבאית. "ישראל תהיה מעורבת, היא תהיה המובילה של זה", הוא אמר, "אינני מבקש הרבה, אבל אסור שיהיה לאיראנים נשק גרעיני". בחודשיים האחרונים הוא חזר והצהיר כי הוא מעדיף פתרון מדיני על פני פתרון צבאי. לצד זאת, הוא הדגיש בעקביות כי החלופה הצבאית מונחת על השולחן. התגבור הדרמטי של הכוחות האמריקניים באזור נתן תוקף לאיומיו, ויחד עם הלחצים הפנימיים הכבדים שאיראן נתונה בהם הוא אילץ את הנהגתה להיכנס למשא ומתן.

מסרי ההרגעה של טראמפ לאוזניים הישראליות ולבנות הברית של אמריקה במזרח התיכון חשובים, אך אין בהם כדי להסיר את הדאגות. החשש הראשון הוא מפני האפשרות שהאיראנים, שהפגינו יכולות תמרון מרשימות בכל משא ומתן שהתקיים עימם, יצליחו גם הפעם למשוך זמן ולהביא להחמצת חלון ההזדמנות שנפתח מולם. הדאגה השנייה ² החמורה יותר ² היא מהאפשרות שהם יצליחו לכרסם בעמדה האמריקנית ולהוביל בסופו של דבר להסכם שבראיית ארה"ב יהיה אולי טוב יותר מ-JCPOA ב-2015, אך לא ייתן מענה מספק לאיומים מצד איראן.

המענה לחששות הללו מחייב תיאום והסכמה בין ירושלים לווינגטון בשלושה נושאים.

א. מסגרת הזמנים לניהול המשא ומתן, כדי למנוע "מריחת" זמן.

ב. "הקווים האדומים" להסכם ² על מה אין להתפשר בשום אופן, גם במחיר ויתור על האפשרות להסכם.

ג. אם ייכשלו השיחות, מהי דרך הפעולה החלופית ותיאום המהלכים במסגרתה.

לנוכח הדינמיקה של משא ומתן, נכון כי מאחורי הקלעים ישראל תהיה מעורבת עמוקות מול ארה"ב לאורך כל המגעים. על ישראל להתמקד בחמש דרישות מרכזיות להסכם עם איראן:

1. השמדת כל היכולות והרכיבים שבידי איראן הקשורים לפיתוח נשק גרעיני. בשום אופן אין להסתפק רק בהקפאת תוכנית הגרעין.

2. חשיפה מלאה של כל היכולות ופיקוח יעיל ומלא על פעולות איראן מכאן ואילך.

3. מנגנון לענישה אוטומטית על הפרות וחריגות.

4. מגבלות ואמצעי ענישה בעניין תוכנית הטילים, הפצת נשק, הפעלת ארגוני פרוקסי ותמיכה

בטרור.

5. תוקף ההסכם ללא תפוגה.

"בכל דור ודור עומדים עלינו לילותנו": ואומנם, איראן ממשיכה להצהיר מעל כל בימה על שאיפתה להשמיד את ישראל. במרכז טהרן מוצב שעון עצר המונה את הזמן עד להשמדתה של ישראל.

שינוי יסודי מצד הרפובליקה האסלאמית יתחולל רק כשמשטר האייתוללות יסיים את דרכו. גם אם אין זו המטרה המוצהרת של הממשל האמריקני, יש לקוות כי המהלכים שלפנינו הם תחנה בדרך לכך.

זירת סוריה

אמירותיו המשועשעות של הנשיא טראמפ על המציאות החדשה בסוריה נתנו תוקף למה שכולם כבר ידעו: טורקיה של רג'פ טאיפ ארדואן היא היד שמנענעת את העריסה של אבו-מוחמד ג'ולני. סילוקה של איראן מסוריה הוא התפתחות מבורכת לישראל ולמחנה המדינות הפרגמטיות במזרח התיכון, אך במקומה, בתהליך ארוך טווח, עלולה לצמוח לצידנו מפלצת סונית קיצונית, בעלת חזון המשלב מוטיבים של האחים המוסלמים והסלפיה-ג'יהאדיה.

שתי המדינות שתמיכתן עלולה לעודד את המגמה הזו הן טורקיה וקטאר. מבחינת ישראל, בעת הזו הדרך המועדפת להבטחת האינטרסים הביטחוניים שלה ולעיצוב כללי המשחק בזירה היא דווקא הצבאית: פעילות התקפית יזומה ואחיזת שטח במתכונת הנוכחית.

נכון לתמוך בהגדלת המעורבות וההשפעה של ערב הסעודית, האמירויות ומדינות נוספות מהליגה הערבית על חשבון ההשפעה הטורקית. אפשר לנצל את המצב בסוריה ואת הרצון המשותף של אירופה ומדינות ערב בשיקומה כדי לקדם אינטרסים נוספים של ישראל, אך רק לאחר הבטחת האינטרסים הביטחוניים החיוניים שלנו.

ברצועת עזה

ראש הלשכה המדינית של חמאס, ח'אלד משעל, טען לא מזמן כי חידוש הלחימה ברצועת עזה לא נעשה כדי לקדם את המשא ומתן בסוגיית החטופים, אלא כדי להמשיך את מסע הנקמה של ישראל על מתקפת 7 באוקטובר ולממש את תוכנית העקירה של האוכלוסייה הפלסטינית. אולם, למרות השינויים בלחימת צה"ל מאז שחודשה, ברור שהיא מכוונת דווקא לאלץ את חמאס להסכים לעסקה נוספת שתביא לשחרור עוד חטופים, בלי להתחייב על סיום המלחמה. הפעולות שנעשו עד כה בלחימה מכשירות את הדרך לתמרון גדול יותר. הן משרתות גם את המטרות הנוספות של המלחמה ² מיטוט שילטון חמאס והשמדת יכולותיו.

על רקע המהלכים הצבאיים, דווקא ההחלטה "הבירוקרטית" שקיבל הקבינט המדיני-ביטחוני על הקמת מנהלת להגירה מרצון של תושבי עזה אמורה לרמז על הכיוון האסטרטגי. בראייתה של ישראל, הקמת המנהלת היא צעד חיוני בראש ובראשונה כדי להבטיח שיוזמת טראמפ לא תרד מסדר היום, אך גם כדי לתרגם את הרעיון החזוני לתוכנית מעשית.

יוזמת טראמפ משרטטת לישראל את תמונת הסיום שאליה היא צריכה לשאוף ביחס לעזה: פירוז מוחלט של האזור מיכולות צבאיות (כוח לוחם, נשק, אמצעים ויכולת ייצור), הפקעה מוחלטת של

השלטון מידי חמאס ומיטוט התשתית הארגונית שלו, והמרכיב השלישי ² הגירה מרצון של התושבים מעזה החרבה למדינות שיוכלו לחיות בהן בתנאים נאותים. אין צורך להעמיד פנים. התמיכה ביוזמה לא נובעת מדאגה לתושבי הרצועה. לאחר הטבח המפלצתי ב־7 באוקטובר, אירועי המלחמה והעדויות המצמררות מהחטופים ששבו, אין לצפות לכך ² לפחות לא מאזרחי ישראל. אם השיקול ההומניטרי יסייע בהשגת ההסכמה הבינלאומית למהלך, לא נטען נגדו.

כך או אחרת, ההודעות העקביות שיוצאות מהבית הלבן על דבקותו של הנשיא טראמפ בחזונו ועל מגעים עם מדינות למימוש התוכנית מלמדות על רצינות כוונותיו. ישראל מצידה חייבת לעשות את כל הדרוש לקידום היוזמה, רצוי בפרופיל נמוך ותוך השארת ההובלה בידיים אמריקניות.

גישתו המפוכחת של הנשיא האמריקני מספקת הזדמנות היסטורית נדירה לשינוי יסודי ברצועת עזה. שינוי זה ישתלב במהלך הגדול ליצירת סדר אזורי חדש. אסור לתת לכך לשקוע בסבך הבעיות האחרות שממלאות את סדר יומנו.

המאמר התפרסם במקור ראשון, בתאריך 11.04.2025.